НІВА

V ГОД ВЫДАННЯ № 6 (206)

7 ЛЮТЫ 1960 г.

БЕЛАСТОК

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА - КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

Цана 60 гр. Cena 60 gr.

STO LAT

УЛАДЗІСЛАЎ ГАМУЛКА
(У 55-ую гадавіну з дня нараджэння)

Уладзіслаў Гамулка нарадзіўся 6 лютага 1905 г. у Кросне ў рабочай сям'я. 14-гадовым хлопцам пачынае працаваць у слесарнай майстэрні. Два гады пазней з'яўляецца арганізатарам Таварыства рабочай моладзі «Сіла», а затым сакратаром прафесіянальнага саюза нафтавікоў ў Драгобычы.

У 1932 г. Гамулка прымае актыўны ўдзел у барацьбе лодзінскіх рабочых, у якой быў цяжка паранены паліцыяй. Пасля выздараўлення, суд прыгаварыў яго на 4 гады турэмнага зняволення. Па прычыне дрэннага здароўя выходзіць з турмы раней тэрміну, але ў 1936 г. ён зноў трапляе ў турму, прысуджаны цяпер ужо на 7 гадоў зняволення.

У першыя дні вайны Гамулка выходзіць на волю. У хуткім часе ўдзельнічае ўжо ў першых баях груп ППР на родным Падкарпацці. У 1942 г. па загаду ЦК прыязджае ў Варшаву і займае становішча сакратара Варшаўскай арганізацыі ППР. Пасля арышту і смерці тав. Паўла Фіндэра, Цэнтральны камітэт паклікаў Гамулку на становішча Генеральнага сакратара.

У 1944 годзе Гамулка прабраўся ў Люблін, дзе прымаў актыўны ўдзел у фармаванні ўлады. У 1945 годзе быў выбраны намеснікам прэм'ера Часовага ўраду. Пасля ўтварэння Міністэрства звернутых зямель, з'яўляўся яго кіраўніком.

Надыходзіць жнівеньскі пленум ЦК ППР у 1948 г. Улаздіслаў Гамулка быў выключаны з Палітычнага бюро. пасля з ЦК і ўрэшце ў 1951 г. арыштаваны.

Год 1956. VII, а пасля VIII пленум ЦК — гэта гістарычны паварот у жыцці партыі і народа. Усе крыўдныя закіды супраць Гамулкі былі адкінуты. Пленарнае пасяджэнне ЦК паклікала яго на члена Палітбюро і першага сакратара партыі.

ПЕРАДЗ'ЕЗДАЎСКАЯ ДЫСКУСІЯ

АСВЕТА ДЛЯ ДАРОСЛЫХ - ВАЖНАЯ ГАЛІНА КУЛЬТУРНА - АСВЕТНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ

Старшыня ГП БГКТ, У. Станкевіч, у сваім артыкуле «Насустрач III-му З'езду БГКТ («Ніва» за 17.I.1960 г.) паставіў пад развагу некалькі пытанняў, якія з'яўляюцца сур'ёзнымі праблемамі ў дзейнасці нашага Таварыства. Адной з іх, вельмі сур'ёзнай, трэба лічыць справу асветы для дарослых. Пытанне: «Як ліквідаваць да рэшты беларускую і польскую непісьменнасць — гэтую найвялікшую перашкоду ўсіх пачынанняў культурнай дзейнасці ва ўсіх галінах жыцця беларускай вёскі?» — гэта праблема, якую павінна разважыць уся наша інтэлігенцыя, а перадусім увесь наш, шырокі ўжо сёння, беларускі актыў. Гэтая праблема з'яўляецца справай не толькі настаўніцкай, але жывой і балючай справай усіх, каму ляжыць на сэрцы справа існавання і развіцця беларускай культуры. Ці ж можна пагадзіцца з такім фактам, каб у палове дваццатага стагоддзя, побач з вялікімі дасягненнямі ў галіне касманаўтыкі і развіцця атамнай тэхнікі, існавала цемра, забабоны, вера ў надпрыродныя сілы, вера знахарам і рознага роду шарлатанам. А гэтая цемра выплывае перадусім з непісьменнасці даволі яшчэ вялікай колькасці нашага сялянства. І таму нам трэба накіраваць ўсе сілы і намаганні на поўную ліквідацыю непісьменнасці. Але ліквідацыя непісьменнасці гэта толькі пачатак, адна з форм сістэмы асветы для дарослых.

Наша дзяржава не шкадуе сродкаў на асвету для дарослых, а асветныя ўлады ўкладаюць вялікія намаганні ў справу арганізацыі розных форм асветы для дарослых. Але гэтыя намаганні застануцца без вынікаў, калі шырокія культурна - асветныя арганізацыі не дапамогуць у гэтым. Таму Галоўнае праўленне БГКТ павінна ў план працы на 1960 год унесці справу арганізацыі асветы для дарослых, а ў пастановах III-га З'езду БГКТ асвета для дарослых павінна знайсціся на першым месцы. Дапамагаючы асветным уладам у арганізацыі курсаў для дарослых, мы тым самым дапаможам у ліквідацыі цемры і некультурнасці. Будзем пашыраць грунт для лепшага развіцця культурна-асветнай дзейнасці.

Нацыянальныя меншасці ў Польшчы (а асабліва беларускае насельніцтва) адчуваюць патрэбу як найшырэйшай арганізацыі асветы для дарослых. Сярод дарослых бачны тут не толькі сур'ёзны недахоп

(Працяг на стар. 2)

З ЖЫЦЦЯ ВЁСКІ

У КЛЮКАВІЧАХ ЗІМОЮ

Нялёгка дабрацца зімой да Клюкавіч. Вузкую палявую дарогу занясе гурбамі снегу — не прайсці сюды і не праехаць. Зімовая сцюжа стаецца тут адзіным уладарнікам аколіцы. Клюкавічы — вялікая вёска, у якой налічваецца каля 500 асоб. Непадлёк за вёскай праходзіць дзяржаўная граніца. Да павятовага цэнтра — Сямяціч, адсюль за 30 кіламетраў. Да Чаромхі і Кляшчэляў, куды клюкавіцкія земляробы ездзяць на кірмашы, шмат бліжэй, але калі дарогі занясе снегам, дык і да гэтых мястэчак не дабярэшся. У такі час жыццё сялян замыкаецца ў кругу сваёй вёскі

І ТУТ АДБЫЛІСЯ ПЕРАМЕНЫ

Здавалася б, у такую глухамань цяжка дайсці новаму.. Цяжка змяніць асвоеныя пакаленнямі спосабы жыцця і пра-...

(Працяг на стар. 4)

КУЛІК

Фота — Б. Вашчэнка

АСВЕТА ДЛЯ ДАРОСЛЫХ — ВАЖНАЯ ГАЛІНА КУЛЬТУРНА-АСВЕТНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ

(Працяг са стар. 1)

агульнай і прафесіянальнай адукацыі. Дакучлівай з'явай з'яўляецца даволі вялікая колькасць непісьменных і нарастанне паўторнай непісьменнасці.

І таму вельмі добра сталася, што Дэпартамент асветы для дарослых Міністэрства асветы бачыць гэтую праблему і імкнецца яе вырашаць. У палове студзеня адбылася ў Дэпартаменце асветы для дарослых нарада з прадстаўнікамі таварыстваў нацыянальных меншасцей, на якой дакладна разважалася справа дапамогі з боку таварыстваў у арганізаванні розных форм курсаў для дарослых у асяроддзях нацыянальных меншасцей.

Асвета для дарослых — гэта шырокая, разнародная сістэма ўсебаковай адукацыі дарослых:

1. Пачатковае навучанне. Гэта курсы для непісьменных і поўпісьменных І-ай і ІІ-ай ступені. На курсах І-ай ступені рэалізуецца праграма навучання за І-шы і ІІ-гі клас пачатковай школы, а на курсах ІІ-гой ступені — праграма ІІІ-га і ІV-га класа пачатковай школы. Курсы пачатковага навучання можна арганізаваць усюды, дзе знойдзецца найменш 5 кандыдатаў. Кошты гэтых курсаў поўнасцю пакрываюць Інспектараты.

2. Курсы пачатковага чытання арганізуюцца для тых асоб (групы ад 5 да 15 асоб), якія закончылі курс пачатковага навучання. Можна таксама арганізаваць курсы чытання вышэйшага ўзроўню для асоб, якія закончылі 7-мікласную пачатковую школу.

3. Агульнаадукацыйныя курсы з праграмай навучання класаў V—VII пачатковай школы.

4. Курсы праблематычныя арганізуюцца пры наяўнасці 10-ці кандыдатаў зацікаўленых тэматыкай якойсьці праблемы.

5. Усеагульныя і народныя універсітэты, задача якіх заключаецца ў тым, каб стварыць дарослым магчымасці здабываць адукацыю на вышэйшым узроўні.

6. Курсы навучання заходнееўрапейскіх моў.

Вось якая шырокая разнароднасць форм курсаў існуе ў галіне такой важнай праблемы, як асвета для дарослых.

Трэба толькі, каб нашае Таварыства вяло сярод беларускага насельніцтва шырокую ўсведамляючую акцыю аб патрэбе арганізацыі гэтых курсаў, а наш актыў дапамог асветным уладам арганізаваць гэтыя курсы.

УЛАДЗІМІР САВІЧ

Што нам рыхтавалі фашысцкія каты

(НОВЫЯ ДАКУМЕНТЫ АБ ГІТЛЕРАЎСКІМ ПЛАНЕ «ОСТ»)

Гітлер і яго зграя, развязваючы другую сусветную вайну, выношвалі жудасныя планы знішчэння і закабалення цэлых народаў, у першую чаргу народаў Савецкага Саюза і ўсходнееўрапейскіх краін. Адразу ж пасля вераломнага нападу на СССР упраўленне імперскай бяспекі Гімлера склала генеральны план «Ост» («Усход»), які з'яўляецца людаедскай праграмай германскага імперыялізму.

План «Ост» пакуль яшчэ не ўдалося выявіць, але знойдзены дакументы, што паказваюць, якія зварыныя задумы ляжалі ў яго аснове. Так, у цыркулярным пісьме камандуючага войскамі СС Гімлера (дакумент № 1) паведамляецца, што Гітлер адобрыў гімлераўскі праект і зацвердзіў яго ў якасці дырэктывы. У дакуменце № 2 змешчаны меркаванні Гімлера аб тым, як абыходзіцца з мясцовым насельніцтвам усходніх абласцей.

«Мы ў вышэйшай ступені зацікаўлены ў тым, — піша гэты кат, — каб ні ў якім разе не аб'ядноўваць народы ўсходніх абласцей, а, наадварот, дзяліць іх на магчыма больш дробныя галіны і групы». «Я спадзяюся, што нам удасца поўнасцю знішчыць паняцце «яўрэі». «Крыху часу спатрэбіцца для таго, каб на нашай тэрыторыі зніклі такія народнасці, як украінцы»... «Усё, што было сказана аб гэтых асобных народнасцях, у яшчэ большай ступені адносіцца да палякаў».

Для насельніцтва, якое застанецца ў жывых, Гімлер рыхтаваў жудасны лёс: «Для не нямецкага насельніцтва не павінна быць вышэйшых школ. Для яго дастаткова наяўнасці чатырохкласнай народнай школы, — выкладвае ён свае меркаванні. — Мэтай навучання ў гэтай народнай школе павінна быць толькі: простае лічэнне, самае большае да 500, уменне распісвацца, унушэнне, што боская запаведзь заключаецца ў тым, каб пакарацца немцам... Уменне чытаць я лічу непатрэбным». «Гэтае насельніцтва будзе з'яўляцца... масай рабочай сілы і пастаўляць Германіі штогод сезонных рабочых і рабочых для выкарыстання на чарнавых работах (будаўніцтва дарог, у каменяломнях, на будоўлях)»

Публікуемы ніжэй (са скарачэннямі) дакумент № 3 уключае ў сябе заўвагі і прапановы па плану «Ост» начальніка аддзела 1-га галоўнага палітычнага ўпраўлення «ўсходняга міністэрства» доктара Ветцэля. Ён дае больш поўнае ўяўленне аб тым, як фашысцкія галаварэзы збіраліся абысціся з рускім, польскім, украінскім, беларускім і іншымі народамі ў выпадку сваёй перамогі.

ДАКУМЕНТ № 3

Копія
1 214, дзяржаўнай важнасці
Зусім сакрэтна
Берлін 27.4.1942.

АГУЛЬНЫЯ ЗАЎВАГІ па генеральнаму плану «Ост»

Па сваёй канчатковай мэце, а іменна запланаванаму анямечванню разглядаемых тэрыторый на ўсходзе, план трэба адобрыць. Аднак велізарныя цяжкасці, якія несумненна, узнікнуць пры ажыццяўленні гэтага плана і могуць нават выклікаць сумненні ў яго ажыццяўленні, выглядаюць у плане параўнаўча невялікімі. Перш за ўсё кідаецца ў вочы, што з плана выпалі Інгерманляндыя, Прыдняпроўе, Таўрыя і Крым як тэрыторыі для каланізацыі.

У цяперашні час ужо можна больш ці менш пэўна ўстанавіць у якасці ўсходняй граніцы каланізацыі (у яе паўночнай і сярэдняй частцы) лінію, якая праходзіць ад Ладажскага возера да Валдайскага ўзвышша і далей да Бранска.

Генеральны план «Ост» прадугледжвае, што пасля заканчэння вайны колькасць перасяленцаў для неадкладнай каланізацыі ўсходніх тэрыторый павінны складаць ...4 550 тысяч чалавек. Гэтая колькасць не здаецца мне надта вялікай, улічваючы перыяд каланізацыі, роўны 30 гадам. Зусім магчыма, што яна магла б быць і большай. Трэба ж мець на ўвазе, што гэтыя 4 550 тысяч немцаў павінны быць размеркаваны на такіх тэрыторыях, як вобласць Данцыг — Заходняя Прусія, вобласць Варты, Верхняя Сілезія, генералгубернатарства, Паўднёва - Ўсходняя Прусія, Беластоцкая вобласць, Прыбалтыка, Інгерманляндыя, Беларусь, часткова таксама вобласці Украіны...

(Працяг у наступным нумары).

УЗ'ЯДНАНЫЯ НАЗАЎСЕДЫ

Наш аўтобус імчыцца шашой ў напрамку Алецка. Накіроўваю праз акно свой позірк на заснежаную аколіцу, якую мне давялося бачыць упершыню. Міжволі прыходзіць у галаву думка, што пятнаццаць год таму назад вось гэтай самай шашой ішлі савецкія і польскія салдаты, выдзіраючы з рук гітлераўскіх акупантаў пядзю за пядзяй адвечна польскія, мазурскія землі.

У слаўнае пятнаццацігоддзе вызвалення мазурскіх зямель ад нямецкай акупацыі ў многіх мясцовасцях адбываюцца вялікія ўрачыстасці.

На святкаванне свайго слаўнага юбілея насельніцтва Алецка і Галдапі запрасіла Беларускі народны калектыў песні і танца з Беластока.

Пасля чатырохгадзіннага падарожжа наш аўтобус спыняецца ў Алецку, ля дома, ў якім змяшчаецца мясцовае кіно «Мазур». Тут адбываецца ўрачыстая акадэмія, прысвечаная пятнаццатай гадавіне вызвалення Алецка гераічнай Чырвонай Арміяй.

У мастацкай частцы ўрачыстай акадэміі ў Алецку выступіў Беларускі калектыў песні і танца з Беластоку.

Калі сімпатычная Івона Старошчук, якая вяла праграму, на пачатак аб'явіла маё выступленне з прывітальным вершам, я надта хваляваўся. Не таму, што выходзіў на сцэну, а таму, што не ведаў, ці зразумеюць тут змест верш на беларускай мове. Жывая рэакцыя на змест майго верша ўпэўніла мяне, што беларускую мову насельніцтва Алецка разумее надта добра. Нічога ў тым дзіўнага. На паўночных землях зыйшліся групы насельніцтва з розных бакоў нашай краіны.

Апрача палякаў пасялілася тут многа беларусаў, украінцаў, рускіх. А нават і польскае насельніцтва, гэта ў большасці рэпатрыянты з Савецкага Саюза, якія разумеюць беларускую мову. На працягу апошніх пятнаццаці год розныя групы насельніцтва, якія спачатку глядзелі адзін на другога з вялікім недаверам, а часта нават з незразуменнем, цяпер зрасліся ў адзіны грамадскі элемент, у адну сяброўскую сям'ю.

Гэта адчувалася нават ў часе канцэрта, у надта гарачым прыёме ўдзельнікаў мастацкай часткі. Горача ўспрымаўся беларускі хор, які выконваў беларускія, польскія і рускія песні і хіба дагадзіў такім чынам усім групам насельніцтва Алецка. Не меншым поспехам карыстаўся і танцавальны калектыў, які выступіў упершыню на алецкай сцэне з новымі беларускімі танцамі. Бурныя апладысменты атрымала салістка беларускага калектыва Ніна Свентахоўская, а ўжо хіба найбольшыя салістка—Івона Старошчук, за выкананне рускіх народных песень «На Волге» і «Ой цветёт каліна», а таксама «Негрыцянскай калыханкі».

Надта горача, з букетамі кветак, з духавым аркес-

(Працяг на стар. 1)

АБ НАС ПІШУЦЬ

Dzieci tej samej Ojczyzny

Пад такім загалоўкам паявіўся ў «Пшыязні» за 17 студзеня г. г. рэпартаж Тадэуша Фрэя. Ніжэй змяшчаем вытрымкі з гэтага рэпартажа.

...Organizowanie zespołów artystycznych i opieka nad nimi — to tylko wycinek działalności Białoruskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego.

Co tydzień ukazuje się w nakładzie 5.000 egzemplarzy czasopismo „Niwa", zawierające obok reportaży, artykułów publicystycznych, esejów, utworów literackich i satyry również liczne korespondencje z tzw. „terenu". Niedawno wydano pierwszy zbiorek wierszy białoruskich poetów, mieszkających w Polsce pt. „Ruń". Większość autorów — to ludzie bardzo młodzi. I tak np. Władzimir Hajduk ma 18 lat, a Janka Dubicki, Anatol Chlabicz i Władzimir Daraszkiewicz po 19 lat.

Przy „Niwie" istnieje Stowarzyszenie Literackie, obejmujące ponad 20 młodych twórców. W białostockim Klubie Międzynarodowej Książki i Prasy organizuje się spotkania z autorami białoruskimi. Rozpoczyna działalność koło naukowe przy BTS-K. skupiające białoruskich historyków, etnografów i językoznawców. Badania naukowe dotyczą m. in. gwar powiatu białostockiego i hajnowskiego, historii Komunistycznej Partii Zachodniej Białorusi, monografii niektórych powiatów, zamieszkałych przez ludność białoruską itp. W jesieni projektuje się w Białymstoku otwarcie wystawy malarzy białoruskich.

Osobny rozdział — to szkolnictwo. W województwie białostockim istnieją 164 szkoły (w tym 4 średnie) z obowiązującym nauczaniem języka białoruskiego. W tej liczbie w 44 szkołach język białoruski jest językiem wykładowym. Poza tym działa sekcja białoruska przy Studium Nauczycielskim w Białymstoku.

W wielu ogniwach administracji państwowej, w radach narodowych, w komitetach partyjnych, na kierowniczych stanowiskach w przemyśle i rolnictwie pracują Białorusini.

Wszyscy moi rozmówcy (a było ich wielu) podkreślali bardzo życzliwy, przyjazny i serdeczny stosunek przedstawicieli naszych władz do wszystkich problemów związanych z życiem i pracą ludności białoruskiej. Równie serdecznie ustosunkowuje się ludność polska. Daje się to zauważyć szczególnie w tzw. wsiach mieszanych, gdzie nie istnieje żaden podział w rodzaju: „Ja Polak, ty Białorusin".

A z drugiej strony przedstawiciele władz podkreślali z kolei wzorowy stosunek większości ludności białoruskiej do obowiązków wobec państwa, jej zdyscyplinowanie i aktywność społeczną...

...I dlatego też twierdzenie, że ludność białoruska, ta najliczniejsza w naszym kraju mniejszość narodowa, znajduje wszystkie warunki do rozwoju kulturalnego i społecznego, można uzasadnić wieloma, bardzo wieloma przykładami.

Nie ma różnic pomiędzy obywatelami naszej Ojczyzny. Bez względu na to, czy mówią językiem polskim, białoruskim albo ukraińskim. Gwarantuje im to Konstytucja. A praktyczny wyraz równość ta znajduje w życiu codziennym.

Тоўсты сшытак у клетачку. Вокладкі, відаць, недзе даўно загубіліся. На старонках, запісаных хісткім няўпэўненым почыркам, можна заўважыць характар пісьма некалькіх асоб. Некаторыя старонкі выблеклі ад сонца і дажджу, іншыя ж са слядамі машыннага мазута. У сшытку знаходзім некалькі здымкаў, большасць з іх — гэта сямейныя фатаграфіі або фатаграфіі дзяўчын. Ёсць і выразкі з кніг і часопісаў. У выразках — вершы з франтавых газет, каляровыя ілюстрацыі. Большасць каляровых ілюстрацый уяўляе сабой бязмежную шыр рускіх стэпаў, залітых праменнямі ўзыходзячага або заходзячага сонца, белыя хаціны і вехці шызага чарнабылу пры дарозе...

У тоўстым сшытку — песні. Так, іменна рускія франтавыя песні — спадарожніцы салдацкага жыцця, поўнага нягод і цяжкасцей. Некаторыя з іх вядомы і па сённяшні дзень, гэта «Огонёк» М. Ісакоўскага, «Жди меня» К. Сіманава і іншыя. Аднак такіх не многа. Сшытак у сто з лішнім старонак у асноўным змяшчае франтавыя салдацкія песні, аўтары якіх невядомы, якія складаліся ў акопах і бліндажах, на перадавых пазіцыях пад градам фашыстоўскіх куль і снарадаў. У гэтых песнях звычайны савецкі салдат выказваў сваё непераможнае жаданне разграміць ненавіснага ворага — фашыста, задушыць яго ў ягоным логаве на захадзе, каб потым вярнуцца на сваю радзіму і пачаць мірную стваральную працу.

Іменна сум па спакойнай працы і жыцці, прага гэтага спакою, пераважае ў сшытку, калі

«Вечерами тихими и ночами лунными
Под тенистой липою в парке над рекой
С девушкой любимою, с задушевной песнею
Пел с гитарой звонкою парень молодой».
(стар. 80)

І не гледзячы на тое, што цяпер салдату спяваюць сумныя песні варожыя кулі, што на кожным кроку яго чакае смерць, ён застаецца верны сваёй каханай, а высакароднае пачуццё кахання падвойвае сілы ў барацьбе з ворагам

ЦІКАВАЯ ЗНАХОДКА

Тая ці іншая песня, створаная ў часы вайны паэтамі і кампазітарамі на тэмы салдацкага жыцця на фронце, выклікала ў франтавікоў своеасаблівыя «адказы». Для прыкладу адказ на вядомую песню «В землянке»:

«На концерте я слышала вас
О землянке вы пели грустя,
И мне было так больно за вас,
Что невольно катилась слеза.

Мне хотелось вам руку подать
И сказать: милый друг, не грусти,
Ты так молод; вернёшься назад
Счастье всё у тебя впереди.

Скоро кончится злая война,
Позабудутся кровь и пожар,
И любимая встретит тебя
Успокоит сердечный твой жар.

Снова родина будет цвести,
Не о смерти тогда тебе петь.
Милый друг, не грусти, не грусти,
Не тебе суждено умереть».

Цікава і тое, што гэты своеасаблівы зборнік творчасці савецкіх салдат завандраваў на Беласточчыну і быў знойдзены вучнем Беларускага ліцэя ў Бельску Галка Уладзімірам у вёсцы Шчыты, Бельскага павета, нягледзячы на тое, што запісы песень паходзяць з мясцовасцей ад Падмаскоўя пачаўшы і канчаючы Усходняй Прусіяй, слозам па шляху, па якім прайшлі ў апошнюю вайну салдаты — ананімныя збіральнікі і стваральнікі франтавой народнай творчасці.

За каштоўную знаходку хачу падзякаваць на старонках «Нівы» Галку Уладзіміру і заклікаць усіх чытачоў нашага часопіса, каб разнародныя рукапісныя зборнікі, запісы, цікавыя і каштоўныя лісты, якія датычаць мінулага і тым ці іншым шляхам трапілі ў іх мясцовасць, накіроўвалі на адрас «Нівы».

мгр. М. ГАЙДУК

НЕЧАКАНЫ ЗВАНОК

А чацвёртай раніцы мяне выклікаў Фірсанаў. Гэта было так нечакана, што я ўстрывожыўся. Што здарылася? Учора ўвечары штаб не прадбачваў нічога ўнепланавага, і я сёння меў апрацоўваць матэрыялы, якія сабраў у тылу ворага. І вось званок тэлефона і кароткі загад — неадкладна да падпалкоўніка.

Хутка апранаюся і спешна выходжу на вуліцу. А ў галаве неспакойныя думкі. І першая, якая страшыць, — ці няма часам дрэнных вестак з фронту.

Горад увесь час пад бамбёжкай, баі ідуць сто кіламетраў за ракою. Напружанасць, выкліканая блізкасцю фронту, перажываецца асабліва востра.

У Фірсанава змучаны твар, але, як заўсёды, ён гладка пабрыты, прычэсаны, адзеты па форме.

Фірсанаў супакоіў мяне — на фронце асаблівых змен не было. Спешны выклік тлумачыўся тым, што неадкладна трэба было ехаць у адну з вёсак вобласці на допыт злоўленага гітлераўскага парашутыста.

— Вось так то, — сказаў Фірсанаў. — Што вам трэба для неадкладнага выезду?

Я адказаў каротка:

— Дастаткова вашага загаду.

Праз паўгадзіны «эмка» ўжо несла нас па збітым гасцінцы. Разам са мною ехалі маёр Каваленка і капітан Ерамееў, мае новыя знаёмыя. Вёска, куды мы накіроўваліся, называлася Чырвоныя Клінкі. Дабраліся мы да яе, калі ўжо сцямнела і затрымаліся каля праўлення калгаса. У гадах, з шырокім

1

тварам жанчына — старшыня калгаса — завяла нас у хату, запаліла лямпу, завесіла вокны і расказала аб начным здарэнні.

ЧАЛАВЕК НА ДРЭВЕ

Гэта здарылася перад світаннем. У праўленне калгаса прыбег стары, вартаўнік ляснога гадавальніка, і заявіў, што з пралятаўшага ноччу самалёта нешта звалілася ў гадавальнік і павісла на дрэве.

Старшыня калгаса падняла людзей і павяла ў гадавальнік. Сапраўды, на сасне нешта вісела, але ў пацёмках нельга было разабраць што. Пачалі клікаць, ніхто не адазваўся. Толькі калі пачало світаць, калгаснікі ўбачылі на сасне чалавека. Ён заблытаўся ў стропах парашута і вісеў галавою ўніз. Хутка даставілі рыбалоўную сетку, расцягнулі яе пад сасною. Двое забраліся на дрэва і падрэзалі стропы. Чалавек упаў проста ў сетку. Ён быў непрытомны.

— Што ў яго знайшлі? — спытаў Каваленка старшыню калгаса.

Тая моўчкі адкрыла шафу і вынула клунак. У ім аказаўся пісталет, дваццаць пяць тысяч рублёў, расчоска, карабок запалак фабрыкі «Малютка», жалезны партсігар з махоркай, пачка папярос «Беламорканал». Апрача гэтага ў клунку былі спраўкі. Адна гаварыла, што ўладальнік яе, Брызгалаў, вызвалены ад вайсковай службы па прычыне блізарукасці і пляскатых ступняў. Яе выдаў не ваенкамат, а смаленская гарадская бальніца. Другая гаварыла, што Брызгалаў — бухгалтар МТС і накіроўваецца на Урал у камандзіроўку.

Каваленка папрасіў прывесці парашутыста.

2

ЗДРАДНІК

Увайшоў немалады, худашчавы, сярэдняга ўзросту мужчына. Ён затрымаўся ля парога і спадылба, палахліва паглядзеў на нас. Адзеты быў у паношаную цывільную вопратку. З выгляду гэты суб'ект нічым не нагадваў варожага парашутыста. Маёр Каваленка дазволіў яму сесці на лаўку і пачаў допыт:

— Прозвішча?

— Брызгалаў.

— Адкуль родам?

— З Раненбургскага раёна, Разанскай вобласці.

— Гэта не так далёка адсюль, і спраўдзіць не цяжка. Давайце загадзя дамовімся: гаварыць толькі праўду, каб потым не каяцца.

Брызгалаў задумаўся.

— Вы думайце хутчэй, каб не шкадаваць потым, што доўга думалі, — сказаў Каваленка.

Брызгалаў падняў голаў і паглядзеў на нас, быццам хацеў спраўдзіць, на колькі сур'ёзная небяспека. Потым загаварыў хутка, збіўчыва. Выявілася, што ён зусім не Брызгалаў і родам не з Разанскай вобласці. Ён столькі прозвішчаў змяніў за сваё жыццё, што не можа іх прыпомніць. Яго шэсць разоў арыштоўвалі, тры разы судзілі і прасядзеў разам у турме дзевяць год. У сорак першым, карыстаючыся агульнай панікай, уцёк з-пад арышту і трапіў да немцаў. Там яго падрыхтавалі і скінулі на парашуце з заданнем сабраць звесткі аб франтавой паласе, пасяліцца ў якім-небудзь населеным пункце або ў лесе і чакаць прыходу немцаў.

— І ўсё?

— Так, усё.

3

ПАРОЛЬ

Немцы скідалі парашутыстаў з такімі заданнямі, і можна было б паверыць Брызгалаву. Але нас хваляваў шэраг абставін.

— Чаму ж вас скінулі так далёка ад фронту?

— Памыліліся, відавочна.

— Якія справы вас чакалі на Урале?

— Я туды не збіраўся.

— Але ў вас ёсць камандзіроўка?

— Дык гэта так, на ўсялякі выпадак.

— На які выпадак? — настойваў Каваленка.

Маўчанне.

— Вы не разлічвалі павіснуць на дрэве і апынуцца ў руках калгаснікаў.

Маўчанне.

— Які тэрмін далі вам для выканання задання?

— Дзесяць — дванаццаць дзён.

— І на гэта спатрэбілася дваццаць пяць тысяч рублёў?

— Так.

Адказы былі непераканаўчыя. Зразумеўшы, што Брызгалаў хлусіць, і чым далей, тым больш, Каваленка сказаў яму:

— Пашкадуеце, што не гаварылі праўды. І рэзка кінуў:

— Раздзявайцеся!

— Што!.. Тут, цяпер?.. — збялеўшы спытаў Брызгалаў.

— Так, тут! Ну? — Каваленка ўстаў з-за стала. Маёр зырашыў падрабязна агледзець рэчы Брызгалава, а здраднік падумаў, мабыць, аб нечым ін-

4

шым, хутчэй за ўсё аб сваім канцы. Ён раптам з'ежыўся і застагнаў. Гэта было так нечакана, што мы не адразу зразумелі, у чым справа.

— Ну? — строга паўтарыў Каваленка.

— Я скажу ўсё! — скарагаворкай выпаліў той.

— У гэтым мы не сумняваемся. Давайце сюды порткі.

— Я ўсё скажу!

— Порткі давайце сюды!

Каваленка ўзяў з рук Брызгалава яго порткі і рэшту адзежы.

Брызгалаў уважна сачыў за аглядам сваіх рэчаў, а калі прыкмеціў, што Каваленка намацаў нешта ў левай пале пінжака, забарматаў:

— Я ж папярэджваў, што раскажу вам усё.

Распароўшы сцызорыкам палу пінжака Каваленка моўчкі выняў адтуль кавалачак картона.

— Так, — прамовіў ён, — цікава... Што ж гэта такое?

Я глянуў на картон і ўбачыў здымак жаночага твара, які быў разрэзаны наўскасяк ломанай лініяй.

Брызгалаў апусціў голаў і цяжка ўздыхнуў.

— Вы доўга мяркуеце маўчаць? — строга спытаў Каваленка.

Брызгалаў кусаў пазногці, ад напружання на ілбе ў яго выступілі кроплі поту, і ён раптам рассмяяўся: відавочна, вырашыў, што небяспека мінавала. Але смех быў фальшывы. Мы пераглянуліся.

— Гэта пароль... — прамямліў Брызгалаў. — Яе трэба паказаць Саўрасаву. У яго другая палавінка. Зложаны разам, яны павінны скласці цэлую картачку.

5

Вуліца ў Клюкавічах.

РАЗВАЖАННІ АБ КАХАННІ

«І кажуць нездарма — ніколі
Не будзеш сябра знаць, пакуль
З ім гэткай восьсярдзітай солі
Не з'ясі ты разам добры куль».
(Р. Барадулін)

Пасля адной з лекцый аб сацыялістычнай маралі на настаўніцкім курсе ў Супраслі падыйшлі да мяне дзве вясковыя настаўніцы і звярнуліся з такім прыблізна пытаннем: «Чаму вы не гаварылі нічога аб каханні?» Хацелася гэтае пытанне збыць жартам, але робячы сур'ёзную міну я спытаў: «А што найбольш цікавіць вас з праблем кахання?» «Усё. Але найбольш: ці ёсць сапраўднае каханне? Які ваш погляд на «вясковае» каханне, і ці добра паступаюць маладыя людзі, калі жэняцца, не кахаючыся?» — адказалі...

Засцерагаюся, што мае разважанні напэўна не адкажуць на ўсе пытанні аб каханні. Але думаю, што нашыя маладыя чытачы папоўняць іх у сваіх лістах, цікавейшых з якіх надрукуем.

Дзеці найшчаслівейшыя, яны не ведаюць нічога аб каханні і яго не патрабуюць. Юнык — саромяцца (і гэта таксама надрэнна). Маладыя — з імі ўсцяляк бывае: адны шчаслівыя, іншыя часта памыляюцца і расчароўваюцца. Людзі «не першай маладосці» зайздросцяць у каханні маладым, а старыя часта ненавідзяць кахання (з вядомых прычын) і кажуць маладому: «Тваё каханне — горш балячкі».

Кожны з нас мае блізкіх і добрых сяброў. Сябра — гэта адданы табе чалавек, які дзеліцца з табою сваімі жыццёвымі радасцямі, клопатамі і турботамі. «Сябры пазнаюцца ў бядзе», — гаворыць пагаворка. Але не толькі. Шчыры сябра, калі можа, дык у кожнай хвіліне табе дапаможа. Значыць, вельмі важную ролю ў сяброўстве адыгрывае шчырасць. Хто сплетнічае, хлусіць, праз меру скупіцца і зайздросціць — сяброў мае не на доўга. Навят родныя не паважаюць і не любяць чалавека, які мае такія рысы характару, не гаворачы ўжо аб школьным класе, калектыве.

Звычайна бывае, што добрае сяброўства двух маладых людзей, дзяўчыны і хлапца, часта перахо-

(Працяг на стар. 5)

У КЛЮКАВІЧАХ

(Працяг са стар. 1)

цы. Аднак, за гады народнай улады і ў Клюкавічах адбыліся карэнныя перамены.

У вёску праведзена электрычнае святло. Да вайны ў Клюкавічах не было ніякае ўстановы, ні крамы. Спатрэбілася жанчыне купіць някітрую іголку, дык дуй у Высокае аж за 9 кіламетраў. Зараз, змяшчаецца тут Прэзідыум ГРН, пошта, ГС, якая толькі ў Клюкавічах арганізавала тры крамы з розным асартыментам тавараў, пункт аховы здароўя, грамадская бібліятэка і сямікласная школа. І людзі за гады народнай улады зусім інакш пачалі жыць. Амаль што трэцяя сям'я ў Клюкавічах мае свой уласны радыёпрыёмнік. Да вайны не было ніводнага не толькі ў Клюкавічах, але і ў аколіцы. У вёсцы ёсць каля 50 веласіпедаў (да вайны веласіпед тут быў таксама рэдкасцю), 4 матацыклы, каля 30 швейных машын. У сялянскіх хатах знайшлася добрая мэбля, адзенне. Да вайны мала хто ў Клюкавічах закончвал пачатковую школу. За гады народнай улады 2 асобы закончылі вышэйшыя навучальныя ўстановы і зараз працуюць на адказных становішчах. 25 асоб здабыло сярэднюю або няпоўную сярэднюю і прафесіянальную адукацыю. Двое з іх працуюць фельчарамі, адна — медсястрой, двое міліцыянерамі, 9 асоб здабыло прафесію столяра і 11 асоб працуе ў розных установах. Апрача гэтага 30 жыхароў вёскі знайшлі пастаянную працу ў горадзе. Зараз яны з'яўляюцца кваліфікаванымі рабочымі. Зараз у сярэдніх школах вучыцца яшчэ 5 асоб.

У ЗІМОВЫЯ ВЕЧАРЫ, ЯК КАЛІСЬЦІ.

Хоць у жыцці жыхароў Клюкавіч шмат што змянілася, аднак зімовыя доўгія вечары праводзяцца, як і калісь. Мужчыны, што вечар збіраюцца на так званыя вячоркі. Сядзяць не аднойчы да позніх гадзін ночы. Накураць у хаце, што хоць сякеру вешай. Але ўсё ж у гурце весялей. Не высядзіш жа адзін у хаце. На вячорках агульную ўвагу прыцягваюць да сябе Фама Касперук і Якуб Арэшук. Першага з іх у 1934 годзе закінуў лёс аж у Паўднёвую Амерыку. Дзе толькі не даваўлося быць чалавеку ў пошуках хлеба і працы. Чаго ён толькі не перажыў на далёкай чужыне. У 1950 годзе Фама Касперук вярнуўся у сваю родную вёску, да сям'і, дзяцей. Не, не давалося яму нажыць багацця ў праслаўтай Амерыцы. Хіба толькі цвёрдыя мазалі на спрацаваных руках. Але свет пазнаў... Нічога тады дзіўнага, што клюкавіцкія дамажылы слухаюць з захапленнем расказы дзядзькі Фамы. А трэба сказаць, што Фама Касперук — мастак расказваць. Не горш яго расказвае і Якуб Арэшук. Ён, так сказаць, мастак у расказах аб былых батальных падзеях. Бо дзядзька Якуб — разведчык былой царскай арміі. І калі ён расказвае, дык вывіўшыя яго вочы загараюцца вугалькамі, а достаць не па гадах маладзее, робіцца энергічнай. Дарэчы, дзядзька Якуб з'яўляецца пастаянным падпісчыкам «Нівы» і неаднойчы на вячорках чытае яе суседзям

Так вечар за вечарам і зіма праходзіць. Вядома, весялей пабыць на такіх вячорках, чым, напрыклад, сядзець у хаце. Але, ці гэтыя вячоркі чым карыснага даюць земляробам Клюкавіч? Хіба не. Несумненна, шмат карысней было б арганізаваць у вёсцы, напрыклад, зімовую школу па сельгаспадрыхтоўцы. Гэта было б не менш цікава і, што найважнейшае — карысна. Бо ў рэчаіснасці метады апрацоўкі зямлі ў Клюкавічах застаюцца ўсё такімі ж, як калісьці. Усе цяжкія палявыя і гаспадарскія работы выконваюцца тут уручную. Мо' і таму ураджайнасць клюкавіцкіх палёў вельмі нізкая. А зямля ж тут нядрэнная. Яшчэ дагэтуль ніхто ў Клюкавічах не гаварыў аб арганізаванні сельгасгуртка. Самі сяляне пакуль што таксама нічога не

УЗ'ЯДНАНЫЯ НАЗАЎСЕДЫ

(Працяг са стар. 2)

трам насельніцтва Алецка развіталася з Беларускім калектывам, які накіроўваўся ў Голдап — горад упартых людзей — як яго назваў С. Сверад у сваім цікавым рэпартажы, змешчаным у «Газеце Беластоцкай». У Галдапі раней пабываць мне не давялося. Пэўнае ўяўленне аб гэтым горадзе я ўжо меў, пазнаёміўшыся па дарозе з рэпартажам С. Сверада. Гэты горад, амаль поўнасцю разрушаны ў час вайны, залячыў ужо свае раны, набраў вялікага значэння ў ваяводстве, бяручы пад увагу яго гаспадарчае і культурнае развіццё. У Галдапі, пры Павятовым Доме Культуры існуе хор, музыкальныя і драматычны калектывы, якімі кіруе кіраўнік ПДК — Здзіслаў Рынкевіч. ПДК у Галдапі рыхтуе фільм пад загалоўкам «Пятнаццацігоддзе раёнаў Элка, Галдапі і Алецка».

І вось гэтыя ўпартыя людзі з Галдапі ўпарта чакалі ў зале мясцовага кіно «Ока» на прыбыццё Беларускага калектыва песні і танца з Беластока, які ў сувязі з тым, што канцэрт у Алецку закончыўся пазней, чым было запланавана прыехаў у Голдап з гадзінным спазненнем. Аднак сабраўшыхся ў зале людзей гэта не адкінула і яны прынялі Беларускі калектыў не менш горача, чым насельніцтва суседняга Алецка.

Гэтыя ўпартыя людзі дамагаліся яшчэ другога канцэрта для войска. Ахвярныя члены калектыву, хоць былі ўжо надта змучаныя пасля двух канцэртаў, не адмовіліся. Як жа можна было адмовіць нашым жаўнерам. Члены Беларускага калектыву, якія суст

— Хто такі Саўрасаў?

— Інжынер.

— Дзе ён знаходзіцца?

Брызгалаў назваў адзін з уральскіх гарадоў.

— Хто вас паслаў?

— Капітан Губарт.

ДЗЕ ЗНАХОДЗІЦЦА КАПІТАН ГУБАРТ?

Аказваецца, капітан Губарт падрыхтоўваў Брызгалава. Брызгалаў павінен быў паехаць на Урал, наладзіць з Саўрасавым сувязь, атрымаць ад яго інфармацыі і вярнуцца да Губарта. Пяць тысяч былі для Брызгалава, а дваццаць — Саўрасаву.

— Даўно вы ведаеце Саўрасава?

— Я яго не ведаю і не ведаю.

— Дзе знаходзіцца капітан Губарт?

Брызгалаў назваў горад, акупаваны немцамі. Але Губарт жыў не ў самым горадзе, а больш-менш кіламетр ад яго, у лесе, у былой дзіцячай санаторыі. Ён меў дваццаць—дваццаць пяць чалавек, сярод іх двое рускіх. Прозвішчаў іх Брызгалаў не ведаў. У рэзідэнцыі Губарта ён быў усяго тры дні перад выкідкай.

Тэрыторыя навокал рэзідэнцыі Губарта замініравана, агароджана калючым дротам, у тры рады. Ёсць і свая радыёстанцыя.

— А што вы павінны сказаць Саўрасаву?

Брызгалаў заматаў галавою, скасіўся на Каваленку:

— Нічога...

6

— Расказвайце ўсё падрабязна, — загадаў Каваленка, — надакучыла цягнуць з вас кожнае слова.

Брызгалаў загаварыў. Ён павінен сустрэцца з Саўрасавым і вярнуцца назад з цікавымі Губарта звесткамі. Ён павядаміў у якім месцы павінен перайсці лінію фронта. У раёне перадавой ён павінен пры сустрэчы з першым гітлераўскім афіцэрам назваць пароль: «Ахтунг! Панцэр!», што ў перакладзе азначае: «Увага! Танкі», і папрасіць даставіць яго да капітана Губарта.

— Усё расказалі? — спытаў Каваленка, калі Брызгалаў змоўк.

— Быццам бы ўсё.

— «Быццам бы» ці ўсё?

— Усё, — адказаў Брызгалаў з аблегчаным уздыхам.

— Адзявайцеся! — загадаў Каваленка. Здраднікa вывелі.

— Гэты тып не ўсё сказаў, па вачам бачу, — сказаў маёр Каваленка.

У тую ноч вырашана было ў штабе паслаць чалавека з візітам да Саўрасава. Выявілася, што Саўрасаў выехаў у камандзіроўку, і неўзабаве павінен быў вярнуцца на адрас, які назваў Брызгалаў.

Прайшло тры дні. Новага нічога не было. На чацвёрты дзень пазванілі з Масквы і папрасілі да тэлефона Фірсанава.

З кароткай размовы вынікала, што Брызгалава трэба трымаць пад рукою, нікуды не адпраўляць да прылёту палкоўніка Рашотава.

Хто такі палкоўнік Рашотаў, ніхто не ведаў. Адно было ясна: палкоўнік едзе з нейкім даручэннем.

7

НЕЗВЫЧАЙНЫ ВОРАГ

— Як справы? — спытаў палкоўнік прывітаўшыся. Фірсанаў адказаў, што справы ідуць быццам бы не кепска.

— А гэта пабачым, — адказаў палкоўнік. — Ну што ж, вы выявілі, ці ведае Губарт Саўрасава?

— Над гэтым пытаннем я не задумваўся, — адказаў Фірсанаў, зірнуўшы на Каваленка.

— Жаль. Гэта вельмі важна. — Палкоўнік пачаў хадзіць па пакоі.

— Дазвольце, таварыш палкоўнік, — звярнуўся да яго Каваленка.

— Калі ласка.

— Мне здаецца, што Губарт павінен ведаць Саўрасава. Мне думаецца...

— Давайце, маёр, дамовімся так, — перабіў яго Рашотаў: — аб тым, што здаецца і думаецца вам, мы пагутарым у вольны час, а цяпер будзем гаварыць аб рэчах больш рэальных.

— Слухаю! — коратка адказаў маёр Каваленка і змоўк.

Усім стала нялоўка.

— Дзе парашутыст? — спытаў палкоўнік пасля паўзы.

— У панадворку, побач, — адказаў Фірсанаў.

— Загадайце, каб яго прывялі. — Палкоўнік закурыў папяросу і працягваў моўчкі хадзіць па пакоі.

Прывялі Брызгалава.

Палкоўнік затрымаўся насупраць яго і некалькі хвілін ва ўпор глядзеў яму ў вочы.

8

ЧАХ ЗІМОЮ

думаюць на гэтую тэму. А сельгасгурток ў Клюкавічах меў бы неабмежаваныя магчымасці развіцця. Ёсць тут, па былым маёнтку, агромны сад. Кожны год марнуюцца ў ім цэлыя тоны фруктаў. Жыхары аколіцы па просту не ў сілах ужыць фрукты з гэтага саду. Чаму б гуртку не загаспадараваць яго адпаведна, а ў будучыні, напрыклад, арганізаваць нейкае перапрацоўчае прадпрыемства садавіны і агародніны. Збыт на такі тавар заўсёды знайшоўся б. А даходам карысталіся б гуртоўцы. Шкада, што аб гэтым не гаворыцца на вячорках.

ЖЫЦЦЁ МОЛАДЗІ

У Клюкавічах каля 60 асоб моладзі. Большасць гэта дзяўчаты. У дзяўчат вельмі цікавы падзел. Група старэйшых дзяўчат, як кажуць хлопцы, гэта першы сорт, а група малодшых — другі сорт. На вячоркі старэйшыя дзяўчаты ходзяць асобна, а малодшыя асобна. Звычай вячорак захаваўся тут з даўніх часоў. Змяніўся толькі занятак дзяўчат на гэтых вячорках. Калісь яны называліся кудзельніцамі. Тады іх былі ў модзе прасніцы, калаўроткі. Цяпер яны ўжо закінуты. У вёсцы ніхто не прадзе кудзелі. Хіба толькі нейкая бабулька, успамінаючы сваю маладосць, забурчыць калаўротам. Але і гэта рэдкасць.

Цяпер на вячорках дзяўчаты займаюцца, так сказаць, больш складанай працай. Яны вяжуць на прутках, вышываюць, гафтуюць. Калі гаварыць аб здольнасці клюкавіцкіх прыгажунь у гэтым напрамку, дык варта падкрэсліць Олю Арэшук. Сапраўды вельмі таленавітая дзяўчына. Вышывае яна вельмі прыгожа і малюе так, што глядзі — не наглядзішся. Варта было б, каб Оля падумала аб далейшай адукацыі.

Культурнае жыццё клюкавіцкай моладзі заключаецца ў арганізаванні час ад часу забаваў. З прыемнасцю тут хочацца падкрэсліць, што моладзь вельмі культурна патрапіць весці сябе на гэтых забавах. Тут няма п'яных, ніхто не ругаецца, не гаворачы ўжо аб бойках і скандалах, якія, нажаль, бываюць у другіх вёсках. Да Клюкавіч на забавы прыходзіць моладзь з Вычулак, Літвінавіч і другіх вёсак, але ўсе яны вельмі культурна гуляюць. Ну, што ж, гаспадары даюць добры прыклад.

У Клюкавічах вельмі прыгожа спяваюць. Шкада толькі, што моладзь абмяжоўваецца толькі спевам. Чаму б, напрыклад, не арганізаваць у Клюкавічах вясковы хор? Тут жа столькі таленавітай моладзі. Думаю, што мясцовыя настаўнікі маглі б шмат дапамагчы ў арганізацыі такога хору. Гэта ж было б на карысць і моладзі і ўсім жыхарам вёскі. Бо адны танцы, няхай яны адбываюцца і найбольш культурна, гэта яшчэ вельмі мала.

Ёсць у Клюкавічах драмгурток «Бярозка», якім кіруе кіраўнік школы грам. Юзэф Палка. Вельмі добра, што ў гуртку ўдзельнічаюць і старэйшыя жыхары Клюкавіч. Гурток, зрэшты, мае свае традыцыі, ён існуе тут ад 1948 года і яго пастаянна папаўняе дарастаючая моладзь. Ужо мо' з 20 разоў у гуртку адбывалася такая асабовая змена. Шкада толькі, што за ўвесь час свайго існавання, гурток не паставіў ніводнай беларускай п'есы.

— Не было ў нас каму пакіраваць вывучэннем і пастаноўкай п'ес на роднай мове, — гавораць моладзь.

— Ды і наогул прыдалося б у нас арганізаваць гурток БГКТ, — дадаюць іншыя.

У Клюкавічах ёсць магчымасці шырока разгарнуць культурную дзейнасць сярод моладзі. Ахвотных да такой працы тут шмат. Думаю, што нашае таварыства трапіла б тут на вельмі падатлівую глебу. І трэба гэта выкарыстаць.

В. БАРШЧЭЎСКІ

Клюкавіцкія карэспандэнты «Нівы» Віталі Янук і Кастусь Кірысюк. Фота — В. Баршчэўскі

грэліся з такім гарачым прыёмам насельніцтва Алецка і Галдапі, прывезлі ў сваіх сэрцах любоў да гэтых людзей, якія не шкадуюць сіл, каб з кожным днём падымаўся эканамічны і культурны ўзровень уз'еднаных назаўсёды з нашай краінай маляўнічых мазурскіх земляў.

«Уз'еднаныя з усімі польскімі землямі, землі заходнія і паўночныя, — сцвярджаецца ў праграмнай дэкларацыі, прынятай II З'ездам Таварыства развіцця заходніх земляў, які адбыўся 24 і 25.I. г. г. у Ольштыне, — як найстарэйшыя і аднача́сова наймалодшыя ў складзе польскай дзяржавы, з'яўляюцца і будуць з'яўляцца прадметам асаблівай любві ўсяго польскага народа і асаблівых клопатаў аб іх далейшым ўсебаковым развіцці».

ВІКТАР ШВЕД

ГОЛДАПСКІ ЮБІЛЕЙ

У суботу, 30 студзеня г. г. жыхары Голдапі і павета ўрачыста адзначылі свой слаўны юбілей — 15 гадавіну вызвалення горада.

На ўрачыстасці прысутнічалі старшыня прэзідыума ВРН інж. Ежы Попко, сакратар ПАРП Ян Сянкевіч, госці суседніх паветаў: Аўгустова, Сейнаў і Алецка, а таксама прадстаўнікі савецкай арміі, удзельнікі барацьбы за вызваленне Голдапшчыны — палкоўнік Васільеў і маёр Селегененка.

На мітынг, які адбыўся ў падножжа помніка ўдзячнасці воінам - вызвалілелям прыйшлі сотні жыхароў горада. Аркестр іграе дзяржаўныя гімны СССР і Польшчы. Каля помніка складаюцца вянкі кветак ад улад, гасцей і жыхароў горада. Прысутныя на мітынгу аднагалосна прымаюць рэзалюцыю, якая клеймуе фашысцкія правакацыі ў заходняй Нямеччыне.

Вечарам у Павятовым доме культуры адбылася ўрачыстая акадэмія.

(аб)

Пытанні палкоўнік задаваў выразна і адрывіста.

— Вас рыхтаваў Губарт?

— Я ўжо сказаў аб гэтым вось ім.

— Мяне не цікавіць, каму і што вы вы сказалі. Адказвайце!

Тон быў патрабавальны і строгі. Брызгалаў адразу падцягнуўся.

— Так, Губарт.

— А вазіў на скачок таксама ён!

— Не, не ён, другі немец.

— Прозвішча яго?

— Не ведаю.

— А Саўрасава ведаеце?

— Не ведаю.

— А Губарт Саўрасава ведае?

Твар Брызгалава застыў, можна было меркаваць, што ён раздумвае:

— Па-мойму, не ведае.

— Чаму вы так думаеце?

Брызгалаў расказаў, што за дзень да высылкі яго на аэрадром, Губарт спытаў, хто вышэйшы: Брызгалаў ці Саўрасаў. Рускі адказаў, што яны аднолькавага росту.

Не было сумнення, што Губарт не ведаў Саўрасава. Брызгалава вывелі.

9

— Адпусцім таварышаў, — звярнуўся палкоўнік да Фірсанава, маючы на ўвазе, зразумела, мяне і Каваленку. — Няхай папрацуюць.

Мы выйшлі.

Праз паўгадзіны мяне паклікалі да Фірсанава.

— Да Саўрасава выршана камандзіраваць вас, маёр Стажараў, — аб'явіў мне Рашотаў, як толькі я ўвайшоў у пакой.

Не скрываючы сваёй радасці, я адказаў коратка, што чакаў на такое даручэнне.

— Невядома, як пацячэ і кончыцца гэтая сустрэча, — сказаў палкоўнік, — але ўсё павінна прайсці без сучка. Мы маем справу з ворагам незвычайным. Не будзем гадаць, з кім яшчэ і дзе давядзецца вам сустрэцца пасля, але прадбачыць тое-сёе трэба. Адчувайце сябе ў размове з ім смела, пастаўце справу так, што вы не проста сувязны, а асобапаўнаважаны Губарта. Пастарайцеся вывудзіць з яго ўсё, што можна, і вазьміце ўсё, што ён перадасць Губарту.

...Раніцай, перад ад'ездам на аэрадром, мяне зноў выклікалі да Рашотава і Фірсанава. Выявілася, што Брызгалаў падчас другой гутаркі з палкоўнікам прызнаўся, што апрача рэчавага пароля да Саўрасава, ён меў яшчэ пароль вусны. Ён павінен быў сказаць: «Прывітанне ад Віталія Лазаравіча», а Саўрасаў адказаць:

«Я яго бачыў у красавіку сорак першага года».

— Зразумелі? — спытаў Рашотаў.

— Зразумеў, таварыш палкоўнік.

— Адпраўляйцеся. Жадаю поспеху!

(Працяг у наступным нумары)

10

Разважанні аб каханні

(Працяг са стар. 4)

дзіць у каханне. Сяброўства без кахання можа існаваць, але трывалага кахання без сяброўства — ніколі не бывае. Можа вялікую ролю адыгрывае тут тое, што называем прывычкай. Чалавек да чалавека прывыкае. Гэта праўда. Але па сутнасці справа выглядае крыху інакш.

Ліда М. шчыра кахала Васю С. Паходзілі з адной вёскі. Сустракаліся амаль кожны дзень. Былі разам па некалькі гадзін. Вася, а як жа, гаварыў: «Толькі адну цябе кахаю». Але ў летнія вечары часта «знікаў». Ездзіў да другой. У недалёкім Беластоку наведваў трэцюю. Калі даведалася аб гэтым Ліда, перастала кахаць Васю. Відаць, не прызвычаілася. Паступіла правільна. Прычынай такога становішча былі няправільныя любоўныя пачуцці Васі ў адносінах да яе.

Шчырасць пачуццяў — справа вельмі важная ў каханні. Трэба заўсёды спраўдзіць свае пачуцці і пачуцці каханага чалавека. Надзя Л., каб праверыць пачуцці Мішы А., напісала да яго: «...Ты далёка ад мяне. Пакуль адслужыш у войску, мо' знойдзеш сабе другую... Я выходжу замуж. Ці дазволіш?» Што ж было рабіць. «Сілай каханым не будзеш», — адказаў Міша. Надзя падумала, што ён да яе абыякавы і выйшла замуж за першага сустрэтага. Шкадавала, калі вярнуўся дамоў Міша, але было ўжо позна. Надзя чакала дзіцяці. Ёй жылося дрэнна з некаханым чалавекам. Дрэнны спосаб праверкі пачуццяў каханага выбрала Надзя.

— Каханне — асабістая справа двух людзей. І наогул аб ім разводзіцца, — скажа хтосьці. Не, няпраўда, бо калі ў каханні ўдзельнічаюць двое — узнікае трэцяе жыццё, якое патрабуе належнай апекі, выхавання. За яго нясуць адказнасць перад грамадскасцю гэтыя двое. Надзя Л. паступіла напэўна добра, што не вырашыла разысціся са сваім мужам і жыць са сваім каханым Мішам А. У іншым выпадку невядомы быў бы лёс яе дзіцяці.

У нашых вёсках (не толькі, зрэшты, на Беласточчыне) захаваўся звычай жаніцьбы не толькі без папярэдняга сяброўства, але нават знаёмства. Параіці хлопцу дзяўчыну. Пасватаўся. У яе вёсцы хлопец мае знаёмых. «Да іх пайду, скажуць мне, ці яна добрая» — разважае. «О, зразумела, яна найлепшая ў нашай вёсцы», — адкажуць хлопцу знаёмыя... Першыя дні пасля вяселля саромяцца адно другога. Потым пачынаюцца лаянкі, суседзі слухаюць частыя «канцэрты». Намагаюцца, каб іх было як мага больш. «Гэта цікава. А яшчэ цікавей, што будзе далей», — гавораць. Вядома, на каго чорт, на таго і людзі. Бацькі на нявестку: — «Гэта выдра, трэба ўцякаць ад яе да дачкі». Муж: «Гэта азіятка, з ёю жыць немагчыма». Выганяе жонку. У яе родзіцца дзіця. Судзяцца. Дзіця не мае бацькі, мае толькі яго прозвішча. Маці — «азіятка» не мае магчымасцей даць яму добрае ўтрыманне і выхаванне. А гэта ж у сваю чаргу адмоўна адбіваецца на яго развіцці і паводзінах. Настаўнікі ў школе акрэсліваюць яго двуслоўным эпітэтам «цяжкае дзіця». Дзе не павернецца, усе мають з ім клопаты.

Гэты агульны прыклад патрабуе вываду. Чаму яны разыйшліся? Чаму не маглі жыць у згодзе? Проста — папала каса на сухі мох. Не ведалі, што характары іх раздзяляюць кіламетры. Не ведалі раней адзін другога. Не маглі «прывыкнуць», ні пакахацца. Не знайшлі супольнай мовы і супольных думак.

«Патрэбны мне быў пасаг, дык ажаніўся з ёю. Інакш не жаніўся б, па-ранейшаму кахаю Марысю», — гаворыць Ігнат С. «І хіба вазьму развод», — дадае. Нічога новага ў сцвярджэнні, што згодная сям'я будуе, а нязгодная — раскідае. Але гэта праўда! Ігнат С. занядбаў сваю гаспадарку. Часта п'е. Жонкі не хоча нават слухаць. А калі б ён ажаніўся з Марысяю, мо' таго не было б. Ён жа будучы кавалерам быў гаспадаром і культурным чалавекам.

Такіх і падобных прыкладаў можна прывесці дзясяткі, іх шмат. Але ўсе яны гавораць адно: жаніцьба з разлікам, ці вызыванкай, мала калі выходзіць на добрае. Больш патрэбныя развага і рассудак, чым разлік. Без кахання няма добрай сям'і і ладу ў ёй таксама не будзе.

М. КУРАШ

„ПАДСОБНЫЯ ПРАФЕСІІ"

У 1942 годзе, пасля ўрачыстага абеду ў гонар «святой Тэрэзы», апякун акадэміі кардынал Цісеран не менш урачыста аб'явіў, каб мы пачалі аваладваць якой - небудзь падсобнай прафесіяй — шаўца, гадзіннікавага майстра, краўца, радыёмеханіка, слесара і г. д.

— А навошта нам усё гэта? — спыталі некаторыя.

— А для таго, дзеці мае, што ў будучым вам магчыма прыдзецца доўгі час жыць і працаваць у такіх умовах, калі вы не зможаце сказаць, што вы ксяндзы.

Тады ў мяне яшчэ не было канкрэтных фактаў прымянення «падсобных прафесій». Але крыху пазней я змог пераканацца, кім сталі людзі, з якімі разам даводзілася вучыцца: двое былі закінуты ў Балгарыю з радыёперадатчыкамі і ўзрыўчаткай, двое — у Чэхаславакію, па адным — у Польшчу і Прыбалтыку. Усе яны былі арыштаваны і прыцягнуты да адказнасці, як шпіёны і дыверсанты.

Патомак князёў Урусавых, Андрэй Урусаў, які закончыў гэтую ж акадэмію, працуе ў Нью-Йорку дырэктарам інстытута па «даследванню» савецкай сучаснасці. Інстытут заснаваны на грошы амерыканскай разведкі і пастаўляе агентуру ў краіны народнай дэмакратыі і СССР.

На два гады раней за мяне закончыў акадэмію іезуіт Густаў Ветэр (манашскае імя Андрэй). Ён быў накіраван на работу ў Мюнхен, дзе выкладаў рускую мову і савецкую тэрміналогію ў вышэйшай школе гестапа. Адзін час ён нават працаваў рэктарам гэтай навучальнай установы, потым — начальнікам місіі Ватыкана ў Заходняй Германіі, а цяпер у ведамстве Адэнауэра ўзначальвае аддзел «тэарэтычнай барацьбы з камунізмам».

Але не толькі гэтыя факты даказвалі мне, што царква — палітычны інстытут, а Ватыкан — служка імперыялізма.

Да 1943 года, да самых сталінградскіх падзей, ніхто ў Ватыкане не сумняваўся, што перамогуць гітлераўцы. На 4-м паверсе «Русікума» быў створан спецыяльны каледж імя святога Іаана Дамаскіна. Там збіралі ўсіх ксяндзоў, якія валодаюць хоць якой - небудзь славянскай мовай. Каб уявіць, што гэта былі за кадры, дастаткова сказаць, што большасць з іх складалася з украінскіх нацыяналістаў, бандэраўцаў. Усе яны прызначаліся для акупіраваных тэрыторый. Некаторыя з іх, у чыне і форме італьянскіх афіцэраў, з пісталетамі на рамянях, накіраваліся з італьянскім экспедыцыйным корпусам на Усход. Але партызаны далі ім там такога пытлю, што яны ледзь ногі прыцягнулі назад.

Пасля 1943 года Ватыкан спешна робіць пераарыенціроўку. Неабходным стала больш грунтоўна вывучаць марксізм. Нават выкладчык сацыялогіі прафесар Грундлах пачаў гадзінамі вывучаць пытанні марксізма. Замест тэорыі, згодна з якой бог стварыў чалавека 7 тысяч гадоў назад прафесар Маркоці, які выкладаў біялогію, пачаў развіваць некалькі іншую тэорыю, дарвінізм зусім не супярэчыць рэлігіі, маўляў, бог стварыў першую жывую клетку, а ў далейшым усё развівалася дакладна так, як вучыць Дарвін. Гаварылі, што і біблію трэба разумець не даслоўна, а сімвалічна.

Паўстае пытанне: дзе ж тады няэмненнасць, і непагрэшнасць вучэння царквы?

Роздумы, сумненні ў правільнасці выбранага шляху адольвалі мяне. Чым больш я паглыбляўся ў нетры хрысціянскай філасофіі і багаслоўя, тым больш выяўлялася абсурднасцей і супярэчнасцей.

Са сваімі сумненнямі, памятаецца, звярнуўся да прафесара Востэ, які выкладаў на філасофскім факультэце.

— Відавочна, бог рыхтуе вас на вялікія подзвігі ў славу яго, калі д'ябал збівае з дарогі. Больш трэба маліцца і пасціцца, — адказаў мне прафесар і спешна некуды падаўся.

Я пасціўся і маліўся. Пакуль галава была занята малітвою, сумненняў не было. Потым пачнеш чытаць біблію ці Фаму Аквінскага — і зноў узнікаюць новыя пытанні — як? чаму? адкуль?

Д. БЯСЧАСНЫ
былы выхаванец папскай духоўнай акадэміі ў Ватыкане

МАЛАКАПРАВОДЫ

Найтаннейшым сродкам транспарту некаторых тавараў, як вады, ропы ці газу з'яўляюцца металічныя трубаправоды.. Шмат цяжэй выкарыстаць трубаправод, як сродак транспарту для такіх тавараў, як малако або віно. Яны ж патрабуюць забеспячэння абсалютнай чысціні.

Аднак і ў гэтай галіне праведзены ўжо пэўныя спробы.

У Швейцарыі пабудаваны першы малакаправод даўжынёй у два кіламетры. Плыве па ім малако з горных вёсак да ніжэй праложанай магістралі. Праводы зроблены з палетыленавай трубы таўшчынёй у 11 мм. Пасля кожнага сплыву малака (цыкл яго трывае 22 мінуты) трубы прапалоскваюцца вадой, пасля распушчанай содай і зноў вадой.

Падумайце толькі, што за выгада была б нашым мужчынам, калі б увеслі ў нас такі малакаправод. Устае сабе жонка рана, адкручвае кранік і ў падстаўленую пасуду цячэ свежанькае малачко. А муж ляжыць у ложку, ды цешыцца яго журчаннем. Не патрабуе стаяць на холадзе ў чарзе ля малочнай крамы.

Швейцары такім жа спосабам пабудавалі і вінаправод.

От і выгада ж была б зноў нашым п'яніцам! Прымасціўся б сабе пры такім краніку і каўкай удосталь, да адказу.

Праўду кажучы, з вінаправодам пакуль што можам пачакаць. Але малакаправод вельмі ж у нас прыдаўся б.

ЦІКАВА ВЕДАЦЬ

Сок спелых памідораў знішчае плямы ад іржаўчыны і чарніла на палатне і руках.

✲

Не выкідвайце капустных храпкі: у іх шмат вітаміну С. Таму іх трэба абчысціць, і, дробна нашаткаваўшы, пакласці разам з капустай. Добра выкарыстоўваць храпкі і для салатаў.

✲

Калі варыцца мяса, то па паверхні булёну збіраецца шэрая пена. Большасць гаспадынь здымаюць яе лыжкай і выкідваюць. А гэта ж каштоўныя бялкі мяса, якія згусцелі пры варцы. Калі пасаліць ваду, у якой варыцца мяса не адразу, а толькі пасля яе закіпання, то колькасць пены значна паменшыцца.

✲

Свежую пляму ад тлушчу можна параўнальна лёгка вывесці з адзення, калі адразу пасыпаць яе крухмалам або тоўчанай крэйдай і пацерці. Праз пятнаццаць хвілін счысціць крухмал шчоткай. Плямы ўжо не будзе.

✲

Брытвеннае лязо голіць значна лепш, калі перад галеннем акунуць яго ў кіпяток.

✲

Запэцканы і нават пацёрты фетравы капялюш асцярожна патрыце кавалкам цукру, як гумкай. Капялюш будзе выглядаць як новы

✲

Яйкі не патрэскаюцца ў час варэння, калі перад тым, як апускаць іх ў кіпячую ваду, пракалоць шкарлупінку іголкай.

БАТАРЭЯ ДАПАМАГАЕ СЭРЦУ

37-гадовы К. Хандлер, жыхар Сан Францыска, недамагаў на сэрца. Сэрца яго білася толькі 10 разоў на мінуту. (нармальна 70—80 разоў на мінуту). Гэты чалавек быў такі слабы, што не мог нармальна прымаць ежу.

Лекары спрабавалі прымяніць дапаможнае сэрца. Гэта была невялікая 200-грамовая электрычная батарэя, спалучаная спецыяльнымі праводамі непасрэдна з сэрцам. Імпульсы электрычнай батарэі паскорылі працу сэрца да нармальнага рытму. Спроба добра здала экзамен і хворы вярнуўся да нармальнага жыцця.

На здымку: К. Хандлер паказвае пальцам «дапаможнае сэрца».

КОЛЬКІ АЖАНІЛАСЯ ЗА ПАЎГОДА

Статыстыка выказвае, што ў І-ым паўгоддзі 1959 года ажанілася 268 000 грамадзян нашай краіны.

У гадах 1956, 1957 і 1958 лік маладажонаў хістаўся ад 264 да 267 тысяч чалавек.

АРАБКІ Ў ШКОЛЕ

У Саудаўскай Аравіі аб'яўлена аб адкрыцці першых у гісторыі гэтай краіны дзвюх сярэдніх школ для дзяўчат. Да гэтага часу маладыя арабкі маглі вучыцца толькі ў пачатковых школах. Але з гэтым было таксама даволі цяжка, таму што такіх школ у Саудаўскай Аравіі існуе толькі 21 на 7 мільёнаў насельніцтва.

КОЛЬКІ НА СВЕЦЕ ЛЮДЗЕЙ

Колькасць людзей на свеце хутка ўзрастае. На працягу апошніх 300 гадоў колькасць людзей на свеце павялічылася ў пяць разоў. За наступныя 15 гадоў колькасць людзей павялічыцца яшчэ прыкладна на 30 працэнтаў. Каля 2000 года на свеце будзе налічвацца прыкладна 6 260 мільёнаў. Галоўнай прычынай такога хуткага павялічэння ліку людзей было і ёсць паменшэнне смяротнасці. як дарослых людзей, так і дзяцей. Вялікія эпідэміі, якія былі натуральным рэгулятарам натуральнага прыросту, беспаваротна адышлі да гісторыі.

ШТО ТАКОЕ СТРАХ?

Страх з'яўляецца пачуццём. Пачуцці — гэта перажыванне чалавекам сваіх адносін да таго, што ён адчувае, успрымае, бачыць альбо выяўляе, аб чым думае, гаворыць, што робіць, да чаго імкнецца.

Пачуцці выклікаюць часам глыбокія і разнародныя фізіялагічныя працэсы. Так, напрыклад, гнеў альбо страх у звяроў выклікае выдзяленне адрэналіны, у выніку чаго, наступае скурч крывяносных сасудаў, а таксама моцнае біццё сэрца. Тады ўвесь арганізм звяра гатовы да абароны, альбо да ўцёку.

Падобныя прызнакі сцвярджаем у людзей. Да вядомых прызнакаў страху належаць: бледнасць, халодны пот на ілбе, уставанне валасоў на галаве, шырокае адкрыванне вачэй,ападанне шчок, дрыжэнне рук і угінанне ног ў каленях, заміранне дыхання, мацнейшае біццё сэрца. Вынікі страху могуць быць пагражаючымі для жыцця і здароў'я. Здараецца часам нават смерць ад сільнага перапалоху, альбо працяглая нервовая хвароба.

Вядома, розныя людзі па-рознаму перажываюць пачуцці страху. У адных людзей страх выклікае атупленне і адрантванне, адсутнасць усякай абароннай рэакцыі. Другія рэагуюць панічным уцёкам, а яшчэ іншых людзей характарызуе хуткае, з мэтай абароны дзейнічанне, што, вядома, сведчыць аб пананні над пачуццём страху.

Кожны нармальны чалавек, які мае здаровую нервовую сістэму, можа з меншым альбо большым намаганнем апанаваць страх, асабліва ў тых выпадках, калі іншыя пачуцці прыказваюць дзейнічаць супраць пачуцця страху.

МОДА

«Папараць-кветка» заваёўвае нашы вёскі

Была нядзеля. Акурат набліжаўся зімовы вечар, калі да Кленік прыехалі мастацкія самадзейнікі з Васькоў. Ідуць усе жыхары, маладыя і старэйшыя на гэтую вечарынку. Усе зацікаўлены тым, што гэта за візіт. Кленіцкі гурток пабываў у Васьках у мінулым годзе. Кожны думаў: хто мае лепшую праграму, хто мае больш таленавітую моладзь, мы, ці яны. І каб мець такую ацэнку школьная зала была перапоўнена да апошняга месца.

У 17 гадзін з-за заслоны выходзіць кіраўнік гуртка і адначасова загадчык школы Філіп Грыневіцкі. Ён паведамляе прысутных аб праграме выступлення.

І зараз ідзе на сцэне п'еса «Папараць - кветка». Аўтарам яе з'яўляецца Янка Казёл. Выкананне п'есы было добрае. Былі такія з'явы, якія прыводзілі гледачоў да захаплення. Асабліва падабаліся ў сваіх ролях Надзя Граматовіч, Андрэй Граматовіч, Тэсфіля Банькоўская, Валя Вэйкоўская і Арсені Манах. Трэба дадаць, што ўсе 18 асоб многа сіл аддалі гэтай п'есе.

Як гаворыць кіраўнік гуртка, гэта толькі частка ўсёй іх праграмы. І вось дзяўчаты танцуюць чатыры танцы: Куявяк, Каробушка, Вальс і Бярозка. Кожны з іх атрымаў гучныя апладысменты. Асабліва падабаліся касцюмы.

На заканчэнне адбылася кароценькая супольная патанцоўка моладзі Кленік і Васькоў.

Кожны, хто выходзіў з школьнай залы, быў задаволены гэтым выступленнем. Маладых гуртоў з Васькоў існуе каля 4 месяцаў, а ўжо мае дасягненні. Ён выступаў 4 разы ў Васьках і Даратынцы. Мае далейшыя планы: далей пашыраць культуру беларускіх вёсак.

Гурток з Кленік жадае сваім сябрам з Васькоў далейшых поспехаў. Няхай нашыя беларускія вёскі больш арганізуюць такіх гурткоў.

АЛЯКСАНДР ЗАКРОЙШЧЫК
Клені́кі
Гайнаўскі павет.

СУСТРЭЧА З ПОЛЬСКІМ ПАЭТАМ

15 студзеня г. г. у памяшканні Варшаўскага Аддзела БГКТ гурток беларускага літаратурнага аб'яднання ў Варшаве наладзіў сустрэчу з польскім паэтам Здзіславам Ланчкоўскім. На гэтай сустрэчы выступіў таксама акцёр «Польскага тэатру» Юзэф Пара, які дэкламаваў вершы аўтара. Свае пераклады вершаў Ланчкоўскага на беларускую мову чыталі члены гуртка Яша Бурш і Рычард Адамовіч.

Сустрэча прайшла з поўным поспехам.

Я. АНІСЭРОВІЧ

Насельніцтва вёскі Маліннікі прыемна правяло вечар 14 студзеня 1960 г. У гэты дзень Маліннікі наведаў самадзейны мастацкі калектыў з вёскі Парцава, Бельскі павет. Праграма мастацкага калектыва была падрыхтавана на беларускай мове. У праграме былі беларускія песні і п'еса «Паўлінка». Выступленні працягваліся дзве гадзіны. Гледачы захапляліся ігрой настаўніцы з Парцава, якая іграла ролю Паўлінкі. Пасля пастаноўкі адбылася агульная забава. У час гутарак парцаўская моладзь расказвала мясцовай моладзі аб сваім калектыве, паказвала, як культурна можна праводзіць час на вёсцы і знайсці цікавы і карысны занятак.

ПАРЦАЎСКАЯ моладзь у Малінніках

Парцаўскі калектыў, як сказала сама моладзь, выступаў усяго тры раз з гэтай праграмай. Тым больш варта пахваліць маладых самадзейнікаў. Ад імя жыхароў Маліннік шчыра дзякую калектыву з вёскі Парцава за тое, што так прыемна развесяліў нас у вольны ад працы час.

СЦЯПАН КАЛІШУК
Маліннікі
Бельскі павет

У ДОЎГІМ БРОДЗЕ

Наша вёска вельмі прыгожая. Са ўсіх бакоў яе акружае Белавежская пушча. Найпрыгажэй у нас вясною, калі дрэвы пакрываюцца лісцем.

У мінулым годзе ў нашай вёсцы праведзена меліярацыя. На асушаных балотах у гэтым годзе будзем сеяць траву. З кожным годам жыццё ў нашай вёсцы паляпшаецца. Адно толькі дрэнна — няма электрычнага святла. Сядзім пры лямпе. Аднак жыхары вёскі робяць усе намаганні, каб да нашай вёскі правесці электралінію. Хоць ад нашай вёскі далёка да цягніка, многа нашай моладзі вучыцца ў Гайнаўцы.

Нашы сяляне цікавяцца сваёй роднай беларускай мовай. Сведчыць аб гэтым, напрыклад, тое, што хоць шмат хто са старэйшых не ўмее чытаць, аднак амаль у кожнай хаце вы знойдзеце «Беларускі каляндар». Тым, хто не ўмее сам чытаць, чытаюць дзеці.

НАДЗЯ ВАППА
Доўгі Брод
пав. Гайнаўка

Увага, мастацкія гурткі

На складзе Галоўнага Праўлення БГКТ ёсць для распрадажу наступныя пазіцыі:

Янка Купала — камедыя «Паўлінка» — 2 зл. 50 гр.

Янка Купала — камедыя «Прымакі» — 1 зл.

Вінцук Дунін-Марцінкевіч — камедыя «Пінская шляхта» — 1 зл.

Уладзімір Галубок — п'еса «Суд» — 2 зл.

«Зборнік сцэнічных твораў» — 3 зл. (У зборнік уваходзяць п'есы — «Пярэстая Крысуля», «Боты», «Міхалка» і «Мікітаў лапаць»).

Мікола Алтухоў — вадэвіль «На ўскраіне сяла» — 5 зл.

Перасылаючы па пошце адпаведную суму грошай атрымаеце перасылкай запатрабаваныя Вамі п'есы.

Грошы слаць па адрасу:
Zarząd Główny Białoruskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego, Białystok, ul. Warszawska 11.

ВАСЬКОЎСКІЯ НЕПАЛАДКІ

У Васьках, Гайнаўскі павет, жыве 84-гадовая бабулька Каця Банькоўская. Старая бабулька не мае ніякіх сродкаў на ўтрыманне, а працаваць, па прычыне старасці, ужо не можа. Старушка Банькоўская гаворыць, што склала заяву да ГРН у Васьках, але сакратар Прэзідыума грам. Міхалюк адкінуў. Чаму? Некаторыя жанчыны, якія і маладшыя ад яе і знаходзяцца ў лепшых матэрыяльных умовах, атрымліваюць грошы ад дзяржавы.

Відавочна, наступкі грам. Міхалюка былі неабаснаванымі. Ды на яго скардзяцца не толькі ў Васьках, але ў Крыўцы і іншых вёсках. У адзін час грам. Міхалюк меў з грамадскага фонда грошы на сплату за электрычнае святло ў школах. Аднак не перуказаў іх для школ, у выніку чаго школы былі пазбаўлены электрычнага святла.

Мне здаецца, што крыўдна было б кіраўніку аплачваць за святло ў школе з сваёй зарплаты.

Гавораць яшчэ ў Васьках, што грам. Міхалюк за час сваёй працы ў ГРН у Васьках нарабіў яшчэ многа дрэнных спраў.

Цяпер грам. Міхалюк працуе сакратаром ГРН у Кленіках. Патрэбна, каб вышэйшыя ўлады зацікавіліся гэтай справай.

А ў сваю чаргу бабульцы Банькоўскай трэба дапамагчы.

ГЕНІК БЕРАЗАВЕЦ
Лапухоўка
Гайнаўскі павет

НАВАГОДНЯЯ ВЕЧАРЫНА

20 студзеня ў пачатковай школе ў Дубічах - Царкоўных адбылася навагодняя ёлка і вечарына, арганізаваная гуртком Саюза сялянскай моладзі. На вечарыне вучні школы і члены гуртка дэкламавалі беларускія, рускія і польскія вершы. Харавая група ў складзе дзяўчат і хлопцаў з гуртка, праспявала некалькі беларускіх, рускіх і польскіх песень. Вечарына закончылася танцамі, падчас якіх вучні і члены гуртка танцавалі розныя старынныя беларускія танцы. На акардэоне ігралі гармністы Пеця Тамашук і Іван Марчук. Школа ў час вечарыны была перапоўнена моладдзю вёскі і аколіцы. Выдатную дапамогу гуртку ССМ ў арганізацыі навагодняй вечарыны аказаў настаўнік школы Міхась Майстровіч.

М. П.

Ёлка ў Педагагічным ліцэі ў Бельску

Штогод ў Педагагічным ліцэі ў Бельску адбываецца навагодняя ёлка. У гэтым годзе ёлка была вельмі грыгожая.

Спачатку была супольная вячэра, потым раздача падарункаў і ўрэшце танцы.

МІКОЛА БЕРАЗАВЕЦ
Бельск

„NIWA"

Organ ZG BTSK Adres ZG BTSK: Białystok Warszawska 11 tel. 54-14

Redaguje Kolegium Adres redakcji: Białystok ul. Wesołowskiego 1 tel. centr. 37-41 red. naczelny i sekretariat 25-89.

Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe RSW „Prasa"

Warunki prenumeraty w Polsce miesięcznie — 2.40 zł kwartalnie — 7.20 zł półrocznie — 14.40 zł rocznie — 28.80 zł

Wpłaty kierować na PKO 12-6-1812 w Białymstoku dla PUP i K „Ruch". Na odwrocie należy zaznaczyć na jaki adres dokonano wpłaty i podać tytuł pisma.

Prenumeratę na „Niwę" przyjmują również wszystkie urzędy pocztowe i listonosze w całym kraju. Cena prenumeraty za granicą: kwartalnie — 10.15 zł, półrocznie — 20.30 zł, rocznie — 40.60 zł. Należność na prenumeratę za granicą wpłacać na konto — PKO 1-6-100024 PKWZ „Ruch" Warszawa.

Zamówienia na „Niwę" z krajów europejskich jak i zamorskich (z wyjątkiem krajów demokracji ludowej) należy kierować pod adresem CHZ „ARS POLONA" Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto N.B.P. Warszawa 2-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi $ 4.16

Nkł. 5.000 Błtk N-1

Радасна было нам, бацькам, сустрэцца з настаўнікамі на навагодняй ёлцы. Мы супольна правялі гэты традыцыйны вечар, глядзелі выступленні нашых дзяцей і адзначылі вялікі ўклад настаўнікаў. Мы, бацькі, шчыра дзякуем Дырэктару і ўсім настаўнікам за іх працу ў выхаванні нашых дзяцей.

АЛЯКСАНДР ЯНЮК

Адказы нашага юрыста

Пытанне: — Звяртаюся з просьбай да рэдакцыі «Нівы»: растлумачце мне, аб чым гавораць артыкулы 75, 76 і 77 «Prawa lokalowego».

А. ЦІХАЎ

Бельск - Падляшскі

Адказ:

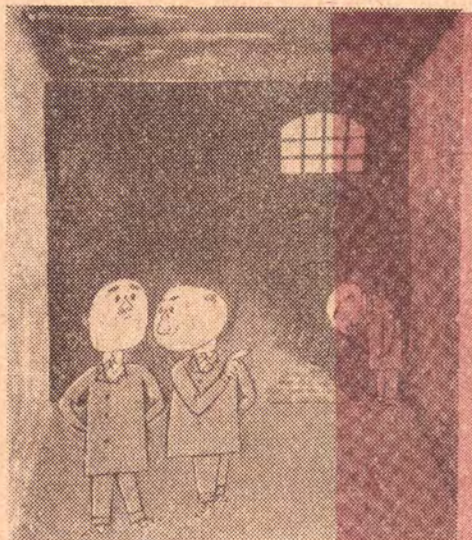
АРТ. 75. Праваможныя рашэнні па жыллёвым пытанням, унармаваных дадзенай пастановай, і праваможныя рашэнні суроў па пытанню апаражнівання памяшкання, выконваюцца адназеднымі ўладамі па справах памяшканняў, органамі прэзідыумаў рад нарадовых, як выканаўчых улад, карыстаючыхся сродкамі прымусу ў адміністрацыі.

АРТ. 76. Насільнае высяленне асоб — апрача выпадкаў прадугледжаных у арт. 59 — павінна адбывацца не інакш, чым пасля ранейшага закліку дабраволь на пакінуць памяшканне, і не ранней, чым сяцці пасля 7 дзён ад дня ўручэння павесткі.

АРТ. 77. Органы Грамадзянскай міліцыі, а ў адносінах да вайсковых асоб і ўстаноў — вайсковыя органы, абавязаны па патрабаванню адпаведных органаў адміністрацыі прэзідыумаў рад нарадовых прыйсці з дапамогай пры выкананні гэтых пастаноў.

АРТ. 59 прадбачвае безпраўнае насяленне ў доме.

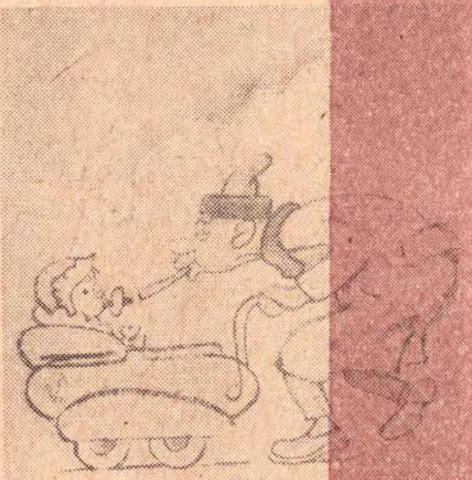

У яго камплекс ніжэйшасці. Растраціў толькі 3000 злотых...
Малюнак Эрыка Ліпінскага

Без слоў.
Малюнак М. Горскага.

Рассеяны.
Малюнак Ул. Гальба.

ЛЕДЗЬ НЕ ЎТАПІЎСЯ

(гумарэска)

Сцяпан пасварыўся з жонкай і з гэтага ўсяго пайшоў вешацца. Выбраў сабе ён самае прыгожае месца, на бярозе над рэчкай. Завязаўшы шнурок на шыі, ён узабраўся на бярозу, прывязаў шнурок да галіны, якая вісела над вадой, і, перахрысціўшыся, ссунуўся ўніз.

Шнурок быў слабы і парваўся, а Сцяпан, як сякера за 5 зл., булькнуў ў ваду.

Усё гэта бачыў яго сябра, і чым хутчэй выцягнуў Сцяпана з вады.

Сцяпан, пачуўшы цвёрды грунт пад нагамі, уздыхнуў і з палёгкай сказаў:

— Дзякую табе, братка! А то я ледзь не ўтапіўся.

Мікола Геразавец
Бельск

САМААБСЛУГОЎВАННЕ

СВАРКА

На вуліцы сварацца муж з жонкаю. З абодвух бакоў падаюць што раз вастрэйшыя словы.

Навокал сварлівых супругаў збіраецца ўсё больш і больш цікавых. Урэшце, да таго назбіралася людзей, што адзін з тых, якія прыйшлі пад самы канец, крыкнуў:

— Галасней там сварыцеся, бо я тут ўжо нічога не чую!

Анатоль Харкевіч
Новае Ляўкова

ПАРАІЎ

Аднойчы, зайшоўшы ў беластоцкі «Матазбыт», я быў сведкай такой сцэны: прадавец горача раіць аднаму з пакупнікоў, каб той не адказаўся купіць матацыкл.

— Дзякуючы гэтай машыне, — гаворыць прадавец, — вы зможаце ўбачыць свет.

— Той. ці гэты? — спытаў пакупнік.

Вячаслаў Савіцкі
Гарадок

ШЧАСЛІВЫ

У рэстаране абедалі два купцы.

— Маёй жонцы мінулай ночу сніўся вельмі цікавы сон, — кажа адзін з іх, — ёй снілася, што яна выйшла замуж за мільянера

— Ты вельмі шчаслівы, — адказаў другі, — бо маёй сніцца гэта і ў белы дзень.

Віктар Іваноўскі
Лондан

НЯВОПЫТНЫ ЖАНІХ

Адзін нявопытны дзяцюк надумаў жаніцца. Меў ён адзін вельмі непрыемны звычай: ён заўсёды еў. Калі ён ад'язджаў у сваты, маці і кажа яму:

— Як будзеш, сынку, сядзець за сталом, дык глядзі, каб дужа не еў. Калі ўжо вельмі захочацца, тады вазьмі каўбаску і на панадворку з'еш.

Заехаў хлопец у сваты. сеў за стол і не хоча есці. Потым выйшаў ён у сені. выняў каўбасу і пачаў есці. У той час падаў снег. Дзяўчына. да якой прыехаў у сваты. выйшла ў сені і гледзячы на снег. кажа:

— Ото ж валіць то валіць.

Хлопец зразумеў. што яна гэта пра яго. і кажа:

— Як валю. то сваю

ПЯТРО ДАВІДЗЮК
Гарадзіска

НАША СЛАБАСЦЬ

Падляшукі не са знаці,
Чорна Русь іх родна маці,
Бацька родны — падляшук,
Дрыгвіча старога ўнук.
Дзед-дрыгвіч, патомак Русі,
Пас калісь на дрыгвах гусі,
Ну і ў скрайнюю бяду.
Еў з гусінай лебяду.
Гадаваў качкі і куры,
Страляў з лука лосі, туры,
Пасвіў козы на лугу,
Гнуў мядзведзя як дугу.
Дрыгвіч кожны быў асілак,
Мяса есці — еў без вілак,
Мёд ён з цэбра піў нагном,
Спаў, накрыўшыся радном.
Любіў часам пагуляць,
На жалейцы паіграць.
Дзедкам нашым павязло,
Бо паноў шчэ не было.

Падляшук — сын дрыгвіча,
Звіўшы доўгага біча,
Начапіў яго на пугу,
Пасвіў каравы на лугу.
Любіў граць на дудзе,
Ракі лапаці ў вадзе,
Рыбу сецямі лавіць
І ражном звярыну біць.
Дзіка па ілбе абухам
Укакошыць так, як муху.
Падляшук дзябёлы быў,
Карпіну лапатай рыў.
Тарпатын з лучыны гнаў,
Свой загон сахой араў,
Сеяў жыта, грыку, мак,
Проса, моркву, персценак.
Надта многа працаваў,
Бо паншчыну адбываў.
Хоць нявольнік быў нябога,
Любіў з'есці смачна й многа,
А пад'еўшы, сагнаць смагу:
Жлохтаў з дзежы нагном брагу.
А пан яго скуб, як гусь,
Ох ты, бедна Чорна Русь!

*

І настаў дваццаты век,
Стаў свядомым чалавек,
Збрыдла ўсім дарэмна праца,
Пан настаў ад слуг па с . . . .,
О! цяпер, скажу я смела,
Чорна Русь ўжо пабялела.
Дзед-дрыгвіч, мы, беларусы,
Голім бараду і русы,
Самі сабе ўладары.
Носім галавы ўгары.
Зніклі дрыгвы. зніклі туры,
Нарадзілася культура.
Тэхніка ўгару пайшла,
Да сялян ў сяло прыйшла
З ёй механізацыя,
Электрыфікацыя.
Ох. раскошна было б жыць,
Каб не наша слабасць — піць.
З дзеда ў бацьку. з рода ў род
Любіць выпіць наш народ.
Надта ж любіць. Гэта ж дзіва,
Бацькі нашы пілі піва,
Дзядкі пілі мёд пахучы,
А мы — самагон брыдзючы!
Людзі! Хто ж тут вінаваты,
Ці ж сапраўды апараты.
Што дзесь у закутку стаяць,
І паціху булькацяць?
Льецца струйкай у лейку з ватай
Самагонка распраклята.

*

Так. ці інача, трэба ўзяцца
Сілай цэлага грамадства
Ухіліць народ ад згубы, —
Алкаголю ані ў губы!!
Так жа далей быць не можа,
Алкаголь народ нам зглажа,
Вырадкамі хутка станем,
«Фью, фью, фью» інакш дастанем.

МІХ. КРАСОЎСКІ
Малынка

ЧУЖАЗЕМКА

Мабыць, не ўсе нашыя чытачы ведаюць, што па Беластоцкай зямлі міжнародны цягнік ходзіць. Ёсць такі цягнік у нас. Берлін — Ленінград!

Нейк так здарылася, што вяртаючыся з Варшавы трапіў я ў гэты менавіта цягнік. Сядаю, значыць, я ў вагон: бачу, ля акна адзінокая панюся. Ну. і дзеля мілай кампаніі заходжу ў яе купэ. Як бы там ні было, але цікава з чужаземкай пагутарыць і даведацца, чым у іх там, за граніцай, пахне.

І вось сяджу насупраць чужаземкі і сачу за ёй. На паліцы куфэрак у чахле ляжыць. Адразу відаць, што заграннічны, думаю сабе. Але як тут падыйсці да справы.

Уявіце. людзі мілыя. ні па куфэрку, ні па панюсі не магу устанавіць, якой нацыянальнасці гэтая чужаземка і па якому з ёю балакаць.

Калі немачка, дык трэба было б па-нямецку прадставіцца, а я з нямецкай мовай ні ў зуб нагою. Калі б выявілася, што гэта англічанка, давялося б на пальцах гутарыць, словам, становішча засморканае.

Вырашыў я пагаварыць з панюсяй на міжнароднай французскай мове, але тут жа прыпомніў, што ведаю толькі два французскія словы: пардон і мерсі.

Тым часам чужаземка, гартаючы журнал, упусціла яго на падлогу.

— Пардон. — кажу і, хутка нахіліўшыся, падымаю журнал і падаю панюсі. А яна так міла па чужаземнаму усміхаецца і гаворыць чужаземнай мовай: — Мерсі мосье.

Так, так уявіце сабе, «мосье» сказала, а не «мопсік». А я ні слова не магу падабраць у французскай гаворцы. У мяне аж пот французскі выступіў на ілбе. А панюся залажыла нагу на нагу, загранічнае каленца паказвае, спадцішка вачыма кідае і чакае на размову.

Тут цягнік затрымаўся ля семафора. Чужаземка гаворыць: — Кес кесе мосье?

Я на калені стаў, пад лаўкі заглядваю, нават «кіс, кіс» пазваў, але кошкі не знайшоў. Паднімаюся я з каленаў, разводжу рукамі і кажу:

— Пардон, панюся, але мяў, мяў няма.

Чужаземка, шэльма, смяецца, і не то, што смяецца, але проста выцягваецца са смеху.

А цягнік бестурботна бяжыць далей і нават кандуктар не звяртае ўвагі на мае французскія цяжкасці.

Раптам спахапіўся я: ці варта наогул працягваць мілую гутарку з чужаземкай, а што яна ў тым куфэрку вязе, а чаму яна яго чахлом закрыла, а можа яна, гэтак кажучы, класавым ворагам з'яўляецца? А я слюну распусціў і на тэрыторыі народнай дзяржавы захапляюся чужаземкай.

Ад падобных думак адразу на душы лягчэй зрабілася, быццам у дзень выплаты. Так мы моўчкі і даехалі да Беластока.

Калі цягнік затрымаўся на пероне, у купэ ўбег прысадзісты бландзін і ў абдымкі да чужаземкі. Калі нацалаваліся, чую, панюся шчабеча яму па-нашаму:

— Як добра Максім, што выйшаў сустрэць. Гэты дурнаваты француз надакучыў за дарогу горш горкай рэдзькі. Уяві сабе, кошку згубіў і з жалю мяўкаў.

Пры гэтых словах панюся ўсміхнулася да мяне і сказала: — Орэвуар, мосье!

Дзядзька Лявон